

ДИНАМИКА И СТРУКТУРНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ИНФЛАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ

Николай Величков¹
e-mail: nn_velichkov@unwe.bg

Резюме

В разработката се изследва динамиката и структурните характеристики на инфлацията в България през 2022 – 2023 г. В рамките на анализа се правят различни структурни разрези на инфлацията. Те се отнасят до декомпозиране на общия хармонизиран индекс на потребителските цени до отделни потребителски групи на различно равнище на дезагрегиране. Наред с анализа на поведението на цените на тези групи стоки и услуги във времето, се оценяват и техните приноси за общата инфлация в страната. Получените емпирични резултати показват наличие на определени специфики в протичането на инфлационния процес и структурните му характеристики. Тези особености отразяват факторна обусловеност на ценовата динамика в България през изследвания времеви период.

Ключови думи: инфлация, ХИПЦ, цени

JEL: E31, E64

Увод

Нарастването на ценовото равнище в България през последните две години е обусловено от действието на съвкупност от фактори, като повечето от тях имат екзогенен характер. Значима роля за отчетения ускорен ръст на цените играе продължаващият и към момента конфликт между Украйна и Русия.² Определен инфлационен натиск има и вътрешната макроикономическа среда.³

Като се има предвид, че съвременното проявление на инфлацията е детерминирано от въздействието не само на икономически фактори, но и на множество фактори с неикономическа природа, не е изненадващо, че теоретичните възгледи за инфлацията се класифицират по различни критерии и акцентират върху различни механизми за нейното реализиране (Ралева, 2013).

¹ Доцент, доктор, катедра „Икономика“, УНСС, ORCID: 0000-0001-6368-0507

² Проинфлационното влияние на този конфликт с акцент върху развитието на процесите в селското стопанство и ценовата динамика по веригата на предлагане в България е анализирано във Величков, (2023).

³ За проинфлационния натиск на производствените разходи, свързани с труда вж. Величков, Дамянов, (2024).

Проинфлационните фактори се намират в сложно взаимодействие. Една част от тях могат да бъдат източник на първоначалния инфлационен импулс, а други да интензифицират ценовата динамика във времето, като не се изключва и възможността от синергизъм на съвместното им действие. Наред с това ефектите на дадени проинфлационни фактори могат да бъдат силно повлияни от промените в макроикономическата политика, което прави дискреционните мерки подходящи за смекчаване на инфлационния натиск. При други обстоятелства обаче, възможностите за антиинфлационни мерки от страна на правителството и централната банка могат да се окажат силно ограничени. Следва да се отбележи, че при определени условия макроикономическата политика може да има и проинфлационен характер и да ускори покачването на ценовото равнище. Всичко това разкрива широката съвкупност от условия и фактори, които могат да детерминират ценовата динамика. Своеобразната факторна обусловеност на инфлационния процес в действителност кореспондира с определени структурни специфики при неговото протичане.

Във връзка с това целта на настоящата студия е да се изследва динамиката и структурните характеристики на инфлацията в България, като се анализират ценовите изменения на отделни потребителски групи, съставени при различни равнища на дезагрегиране, и се открият техните приноси за отчетения темп на прираст на общото равнище на цените.

Разработката е организирана в няколко части. Първата част е с методологичен характер и в нея са представени най-важните методологични предпоставки на изследването. Втората част е емпирична и съдържа комплексния анализ на ценовата динамика и нейните структурни своеобразия. В заключението са обобщени основните изводи и резултати от осъществения емпиричен анализ.

Методологична постановка на изследването

За изследване на ценовата динамика в настоящата студия се използва Хармонизираният индекс на потребителските цени (ХИПЦ). Данните за него се получават чрез прилагането на единна хармонизирана методология на Евростат (НСИ, 2024; Eurostat, 2018). Статистическата методика за неговото изчисляване се основава на индекса на Ласпер, като за тегла се използва информацията за структурата на крайните парични потребителски разходи на домакинствата на територията на страната.⁴

В изследването са включени показатели за ценовото равнище, съставени на различни нива на дезагрегиране, въз основа на които се анализират

⁴ За методологичните предимства и недостатъци на ХИПЦ виж Ралева (2013).

структурните своеобразия на инфлационния процес.⁵ Те се отнасят както до общия ХИПЦ, така и до индекси на цените на отделни потребителски групи. При първия структурен разрез се обособяват четири основни потребителски групи: храни (в т.ч. и безалкохолни напитки); алкохолни напитки и тютюневи изделия; промишлени стоки; услуги. След това се прави последващо декомпозиране, отнасящо се до разграничаването на цени на преработените и непреработените храни, както и на цени на енергийни продукти и неенергийни промишлени стоки. В рамките на изследването се слиза и на по-ниско равнище на дезагрегиране, като се обособяват цени на основни подгрупи енергийни продукти. Тези подгрупи включват: електроенергия, газ, твърди горива и топлоенергия; течни горива и горива и смазочни материали за лични транспортни средства (ЛТС). Следващият структурен разрез е свързан с административно определяните цени и неконтролираните цени. При администрираните цени се прави допълнително декомпозиране, отнасящо се до административно определяните енергийни и неенергийни цени.

В разработката се изследва собствена динамика във времето на всеки един от структурираните ценови индекси, което става чрез изчисляване на техния темп на прираст. Пресмятането на конкретните темпове на прираст се прави спрямо съответния период на предходната година.

За оценка на ролята на цените на отделните групи и подгрупи стоки и услуги за динамиката на общото ценово равнище се изчисляват техните приноси в общата инфлация. При изчисленията са отчетени относителните тегла на конкретните групировки в общия индекс. Получените резултати за приносите дават възможност да бъдат открити допълнителни структурни характеристики на инфлационния процес и неговата интензивност.

Използваните в изследването данни за ценовите индекси са с месечна периодичност. Източникът на емпирична информация е Евростат. Времевият обхват на анализа е от месец януари 2022 г. до месец октомври 2023 г., включително.

Емпиричен анализ

В рамките на изследвания времеви период се регистрира сравнително висок темп на инфлация в България, който е детерминиран от проявление-то на фактори, свързани основно с протичането на определени екзогенни процеси. Тези процеси по своята същност са не само чисто икономически, а включват и такива с неикономически характер. За динамиката на ХИПЦ за интервала януари – септември 2022 г. е типична възходяща тенденция,

⁵ По-подробно за методологичните особености при изследване на структурните характеристики на инфлацията виж Статев (2019).

като през септември се регистрира най-високият темп на прираст, който възлиза на 15,6% (фигура 1). След месец септември 2022 г. тенденцията се преобръща и става низходяща, като през последния месец на изследвания период инфлационният темп е на най-ниското си равнище – 5,9%. Разликата между посочения максимален и минимален темп на изменение е около 10 процентни пункта, което показва сравнително големи колебания в отчетената инфлация.

По отношение на обособените в изследването основни потребителски групи (храни, алкохолни напитки и тютюневи изделия, промишлени стоки, услуги) цените на храните се отличават с най-висок темп на прираст. Средно за периода той възлиза на 19,1%. В рамките на целия интервал ценовият ръст на храните е по-висок от общата инфлация. Най-силно нарастване на цените на храните (с 26,7%) се отчита през ноември 2022 г. Най-ниският темп на прираст (7,9%) е през октомври 2023 г., когато се наблюдава и най-ниското разминаване между ценовия ръст на храните и увеличението на общия ХИПЦ. Посоченото отклонение е под 2 процентни пункта.

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 1: Динамика на ХИПЦ – общ и по основни потребителски групи (%)

В групата на алкохолните напитки и тютюневите изделия се регистрира средно ценовото нарастване от около 4,7%. Тази потребителска група се характеризира с най-слаба изменчивост като отклонението между максималния и минималния темп на прираст е около 4,7 процентни пункта. За ценовата динамика на алкохолните и тютюневи изделия в рамките на изследвания времеви период е присъща тенденция на нарастване като пиков ръст се отчита през юни 2023 г., когато темпът на прираст възлиза на 7,6%.

Ценовата динамика при промишлените стоки показва значително сходство с общото ценово изменение. За първите девет месеца на 2022 г. е типично нарастване на цените на промишлените стоки, като това увеличение изпреварва общия инфлационен темп в страната. Най-силно поскъпване на промишлените стоки се отчита през септември 2022 г. – с около 15,9%. През следващите месеци динамиката на ценовия индекс на промишлените стоки е с низходяща тенденция, която е сравнително силно изразена до месец юни 2023 г. За последните четири месеца е присъщо стабилизиране на инфлацията при промишлените стоки, като тя е в границите между 2,8% и 3,5%.

Ценовият индекс на услугите също се характеризира първоначално с възходящи, а след това с низходящи изменения. Колебанията в темповете на прираст обаче са по-слаби в сравнение с тези при промишлените стоки. До октомври 2022 г. ръстът на цените на услугите е по-нисък от този на промишлените стоки. В края на 2022 г. и началото на 2023 г. разминаванията между двата прираста са незначителни, а след това увеличението на цените на услугите трайно превишава ценовия ръст при промишлените стоки. През последния месец от изследвания период при ценовия индекс на услугите се отчита ръст, който превишава ценовото увеличение, регистрирано при останалите потребителски групи – храни, алкохолни напитки и тютюневи изделия, промишлени стоки.

Получените оценки на приносите на обособените основни потребителски групи за динамиката на общото ценово равнище показват определени специфики (фигура 2). Поскъпването на промишлените стоки има доминираща роля за отчетената инфлация в България през първите девет месеца на 2022 г. В рамките на този интервал приносът на цените на промишлените стоки за ръста на общото ценово равнище варира между 4,1 процентни пункта (през януари – февруари 2022 г.) и 6,9 процентни пункта (през септември 2022 г.). Посочените приноси определят съответно около 53,8% и 44,1% от инфлацията в страната. Ускореното нарастване на цените на храните също има значим проинфлационен ефект. Техният принос за темпа на прираст на общия ХИПЦ бележи нарастване – от 2,5 процентни пункта през януари до 5,7 процентни пункта през септември, и формира около и малко над 1/3 от реализирания инфлационен темп. По-слабото в сравнение с хра-

ните поскъпване на услугите определя по-ниската им относителна значимост в общата инфлация, която варира между 13% и 18%. Предвид ниския относителен дял в потребителската кошница на алкохолните напитки и тютюневите изделия техният принос за общата инфлация през коментирувания интервал е незначителен и е под 0,3 процентни пункта.

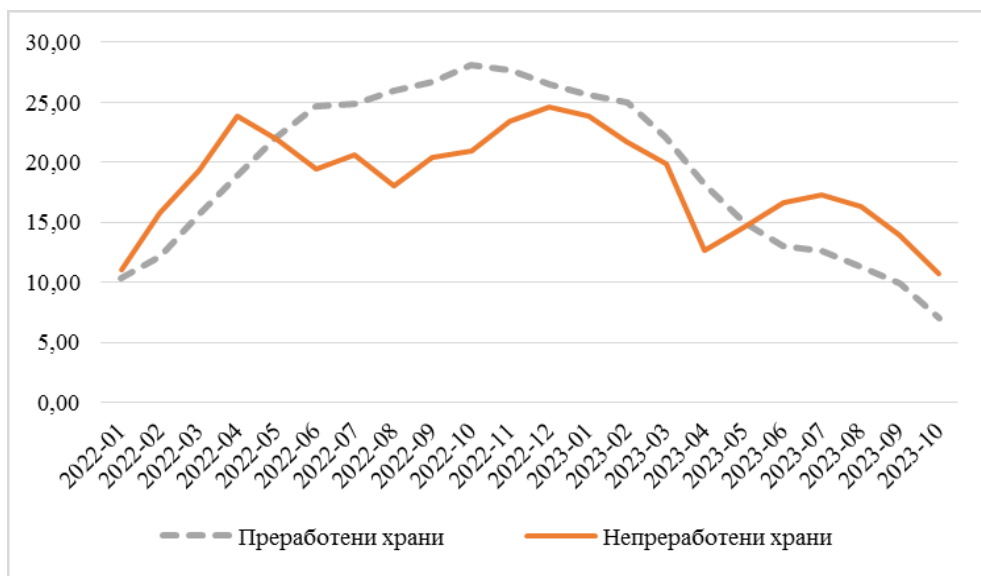
Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 2: Приноси на основните потребителски групи за инфлацията (пр. п. и %)

За времето след септември 2022 г. водеща роля за регистрираната инфлация вече има поскъпването на храните. Промяната в цените на храните определя около 40% от общия ценови ръст в страната, като единствено през октомври 2023 г. техният принос намалява по-съществено и е на равнище от около 32%. По отношение на цените на промишлените стоки и услугите емпиричните оценки за техните приноси показват, че до март 2023 г., проинфлационният ефект на ценовите изменения при промишлените стоки е посилен от този при услугите, но отслабва във времето. От април 2023 г. динамиката на цените на услугите има по-голям принос за отчетената инфлация в сравнение с промяната в цените на промишлените стоки. През октомври 2023 г. приносът на поскъпването на услугите е с около 1,5 пъти по-висок от този на промишлените стоки, а също така леко превишава и приноса на храните. Влиянието на ръста на цените на алкохолните напитки и тютюневите изделия върху общата инфлация е сравнително слабо, като в края на периода се регистрира известно нарастване в относителната значимост на техния принос, който през октомври 2023 г. е на равнище от около 5,9%.

При дезагрегирането на ценовата динамика при храните, свързано с диференцирането на преработени и непреработени храни, се наблюдават ня-

кои особености. През януари – април 2022 г. и през юни – октомври 2023 г. темпът на прираст на цените на непреработените храни превишава този на преработените храни, като превишението е най-значимо през август 2023 г., когато разминаването между двата темпа е около 5 процентни пункта (фигура 3). През останалата част от изследвания период (май 2022 г. – май 2023 г.) поскъпването на преработените храни е по-силно изразено. Най-голямото увеличение на цените на преработените храни (с около 28,9%) се отчита през месец октомври 2022 г. Най-силно поскъпване при непреработените храни се наблюдава през декември 2022 г., когато техните цени нарастват с около 24,6%. При сравнение на амплитудите в ценовата динамика на двете групировки хранителни стоки става ясно, че по-силни колебания има при темпа на прираст на цените на преработените храни. Разликата между неговото максимално и минимално равнище е около 21,1 процентни пункта. За сравнение съответното отклонение при непреработените храни е 13,9 процентни пункта.

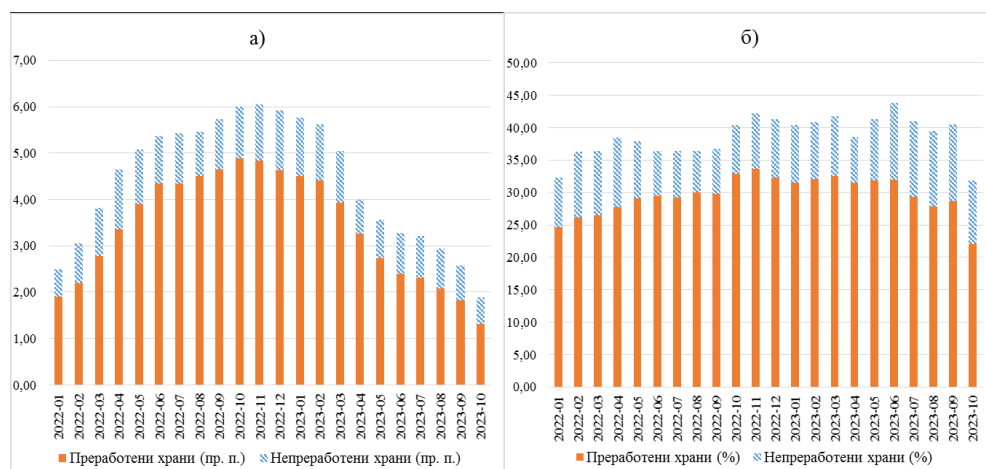

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 3: Динамика на цените на преработените и непреработените храни (%)

С оглед на по-високия дял на преработените храни в потребителската кошница приносът на тяхното поскъпване за общата инфлация е около 3 пъти по-висок от този на непреработените храни (фигура 4). Относителната значимост на ценовия ръст на преработените храни за нарастването

на общия ХИПЦ варира между 22,1% и 33,7%, а на непреработените храни – между 6,4% и 11,9%. Проинфлационното влияние на поскъпването на преработените храни е най-силно през октомври – ноември 2022 г. Тогава абсолютните приноси на ценовите изменения на преработените храни за общата инфлация възлизат на около 4,9 процентни пункта, като определят около и малко над 33% от темпа на прираст на ХИПЦ. Абсолютният принос на ценовия ръст на непреработените храни за динамиката на общото равнище на цените е най-висок през април 2022 г. и е около 1,3 процентни пункта. Относителният дял на приноса на непреработените храни за общата инфлация обаче е най-голям през юни 2023 г., когато и общият инфлационен темп е сравнително по-нисък.

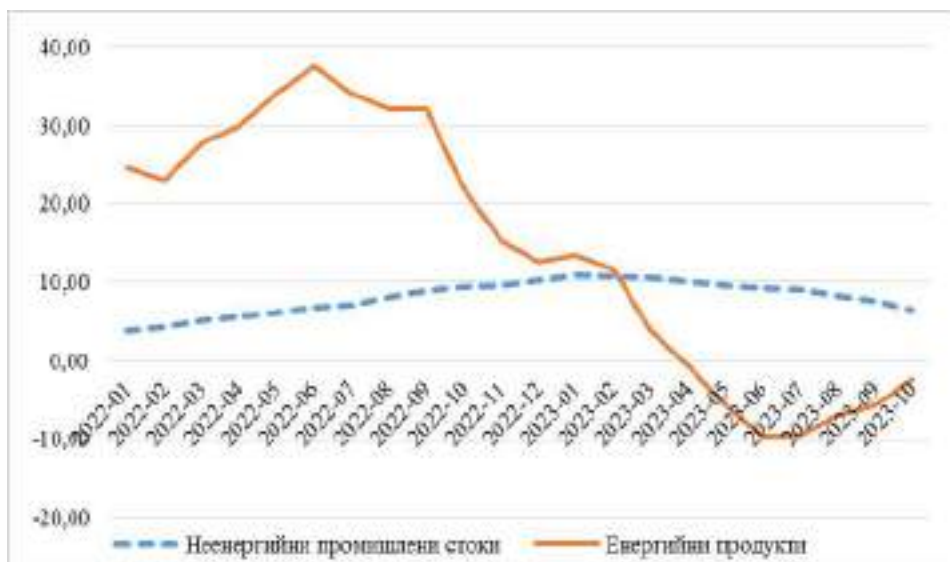

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 4: Приноси на преработените и непреработените храни за инфлацията (пр. п. и %)

Що се отнася до сравнителния анализ на ценовите изменения при енергийните продукти и неенергийните промишлени стоки може да се констатира, че средно за периода поскъпване на енергийните продукти е по-голямо от това на неенергийните стоки (фигура 5). Най-силно увеличение на цените на енергийните продукти се регистрира в интервала април – септември 2022 г., когато поскъпването е с около и над 30%. Посоченият ценови ръст е пряко следствие от нарастването на цените на енергоизточниците на международните пазари. Във връзка с това може да се отбележи, че през първите осем месеца на 2022 г. поскъпването в подгрупата на енергийните продукти, включваща течни горива и горива и смазочни материали за ЛТС, е между 31,6% и 59,6% (фигура 6). Сериозно увеличение се отчита и при цените

на електроенергия, газ, твърди горива и топлоенергия. Поскъпването в тази подгрупа енергийни продукти през всички месеци на 2022 г. е с двуцифрено число, като най-висок е ценовият ръст през септември 2022 г. – около 37,7%.

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 5: Динамика на цените на енергийните продукти и неенергийните промишлени стоки (%)

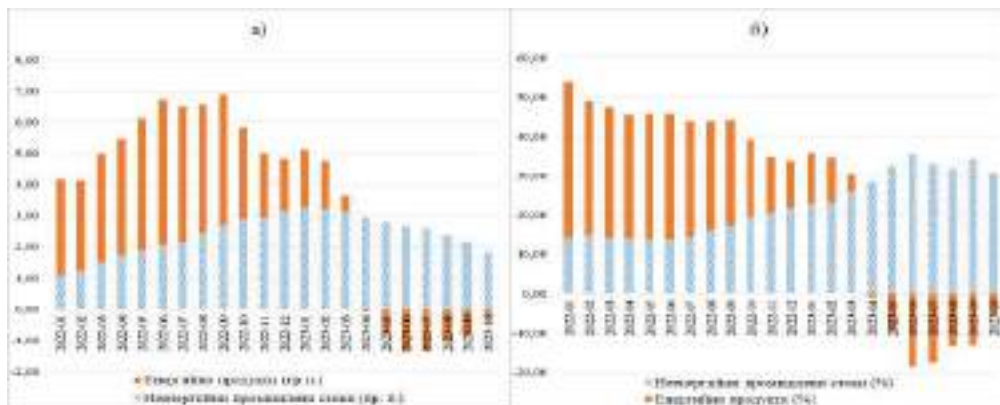
Нарастването на цените на енергийните продукти през всички месеци на 2022 г., както и през първите два месеца на 2023 г. е по-значимо в сравнение с поскъпването при неенергийните стоки. От месец март 2023 г. темпът на изменение на цените на енергийните продукти става по-нисък от този на неенергийните промишлени стоки, като от месец април на същата година приема и отрицателни стойности. Най-значимо поевтиняване в групата на енергийните продукти се наблюдава през юни и юли – с около 9,5%. През тези два месеца се регистрира сериозно намаление на цените в подгрупата енергийни продукти, включваща течни горива и горива и смазочни материали за ЛТС. Посоченото поевтиняване в подгрупата е съответно с 26,9% и 23,5%. През последния месец от времевия обхват на анализа спадът в цените на енергийните продукти е с около 2,4%. Тази низходяща динамика на цените на енергийните продукти кореспондира с промените в цените на енергийните суровини на международните пазари.

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 6: Динамика на цените на основни подгрупи енергийни продукти (%)

Очертаните своеобразия в динамиката на цените на енергийните и не-енергийните продукти, както и различията в теглата на двете групи стоки в потребителската кошница, проектират определени специфики в техните приноси за общата инфлация. В рамките на изследвания времеви период за приноса на ценовите изменения на енергийните продукти е присъща тенденция на намаляване на неговата относителна значимост, докато при приноса на цените на неенергийните стоки тенденцията е възходяща – към нарастване (фигура 7).

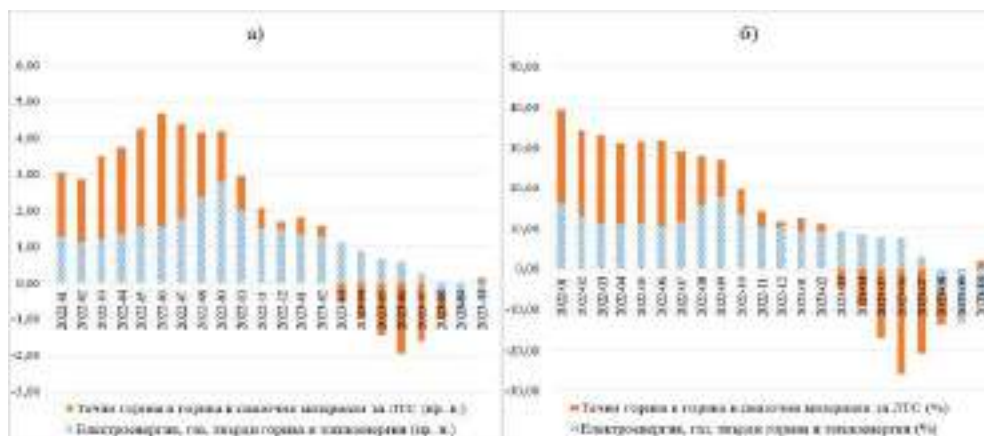
Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 7: Приноси на енергийните продукти и неенергийните промишлени стоки за инфлацията (пр. п. и %)

През първите десет месеца на 2022 г. приносът на цените на енергийните продукти е по-висок от този на неенергийните стоки. През ноември и декември на 2022 г., както и през всички месеци на 2023 г. доминираща роля за общата възходяща ценова динамика вече имат цените на неенергийните промишлени стоки. Ценовите изменения на тази група стоки през последните шест месеца на изследвания период определя между 30,9% и 35,5% от отчетената инфлация. В същото време от месец април 2023 г. приносът на цените на енергийните продукти за темпа на прираст на общия ХИПЦ е отрицателен и има задържащо влияние върху инфлацията. Това е вследствие на коментираната низходяща динамика на цените на енергийните продукти през 2023 г., детерминирана от промените в международните цени на енергийните суровини.

По отношение на приносите на ценовите изменения на двете подгрупи енергийни продукти за общата ценова динамика следва да се подчертае, че през всички месеци на 2022 г. те са положителни (фигура 8). До месец юли приносът на цените на подгрупата, към която се отнасят течни горива и горива и смазочни материали за ЛТС, е по-висок от този на другата подгрупа (електроенергия, газ, твърди горива и топлоенергия). Противоположна е ситуацията през останалите месеци на 2022 г., когато доминираща роля имат ценовите промени в подгрупата на електроенергия, газ, твърди горива и топлоенергия. През март – септември 2023 г. приносите на цените на първата подгрупа енергийни продукти за инфлацията са отрицателни. Тези отрицателни приноси през месеците от март до юли са съпроводени с положителни приноси на цените на втората подгрупа енергийни продукти. През месец март в групата на енергийните продукти положителният принос доминира

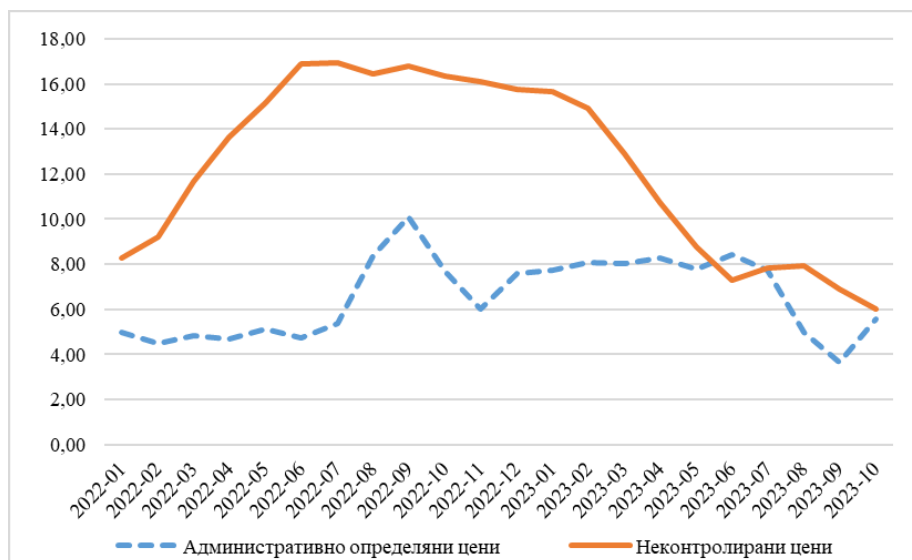
над отрицателния, в резултат на което сумарният ефект на ценовите изменения за групата като цяло е проинфлационен. През април – юли ефектът от ценовия спад в подгрупата на течни горива и горива и смазочни материали за ЛТС превишава ефекта от поскъпването в подгрупата на електроенергия, газ, твърди горива и топлоенергия, което има ограничаващо влияние върху общата ценова динамика. През август – септември приносите на цените и на двете подгрупи енергийни продукти са отрицателни, което оказва потискащо въздействие върху инфлацията. През месец октомври приносът на цените на подгрупата електроенергия, газ, твърди горива и топлоенергия отново е отрицателен, но този на подгрупата на течни горива и горива и смазочни материали за ЛТС е положителен. Отрицателният принос през този месец обаче доминира над положителния, което определя задържащият ефект на цените на енергийните продукти върху общата инфлация.

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 8: Приноси на основните подгрупи енергийни продукти за инфлацията (пр. п. и %)

Структурният разрез на общата ценова динамика, отнасящ се до административно определяните и неконтролираните цени, показва, че през изследвания период темповете на прираст на неконтролираните цени са по-високи от тези на администрираните цени, като средното разминаване е около 2 пъти (фигура 9). Единственото изключение е през юни 2023 г., когато ръстът при контролираните цени има лек превес над ръста при конкурентните цени. Наред с това при неконтролираните цени се наблюдават по-големи вариации в темповете на изменение, като разликата между максимума и минимума е около 10,9 процентни пункта, докато аналогичното отклонение при администрираните цени е 6,5 процентни пункта.

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 9: Динамика на административно определяните цени и неконтролираните цени (%)

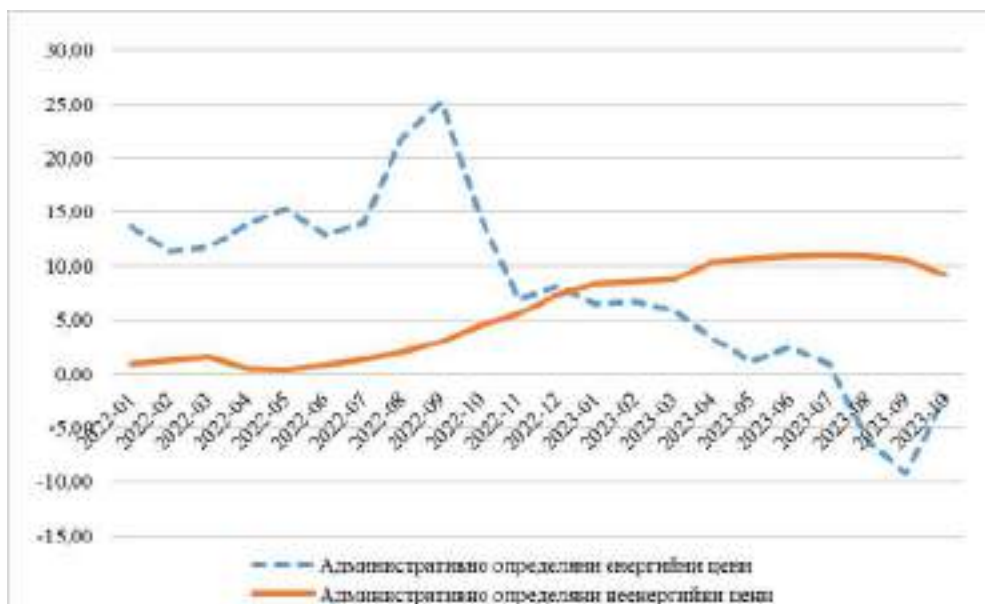
Значително по-високото тегло на стоките с неконтролирани цени в ХИПЦ обяснява съществения превес на техния принос за общата инфлация спрямо този на административно определяните цени (фигура 10). Получените оценки за приносите свидетелстват за известно покачване на относителната значимост на контролираните цени за общата ценова динамика през изследвания времеви период. Във връзка с това може да се отбележи, че през повечето месеци на 2023 г. поскъпването на стоките с административно определяни цени формира над 10% от регистрирания инфлационен темп. Покачването на контролираните цени има най-значима роля за общия ценови ръст в страната през месец юни 2023 г., когато определя около 18,3% от темпа на прираст на общия ХИПЦ.

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 10: Приноси на административно определяните цени и неконтролираните цени за инфлацията (пр. п. и %)

При проследяване на динамиката на административно определяните енергийни и неенергийни цени става ясно, че през 2022 г. контролираните енергийни цени растат по-ускорено (фигура 11). Противоположна е ситуацията през месеците на 2023 г., когато темпът на прираст на неенергийните цени превишава този на енергийните цени. Най-силно покачване на контролираните енергийни цени (с 25,3%) се отчита през септември 2022 г., когато се регистрира и най-високият им абсолютен принос за инфлацията, възлизащ на 1,4 процентни пункта (фигура 12). През юни – октомври 2023 г. административно определяните енергийни цени намаляват. Това намаление е съпроводено с поскъпване на неенергийните стоки с контролирани цени, които имат и по-висок дял в потребителската кошница. Ето защо съвкупният ефект от промените в административно определяните цени през тези месеци е проинфлационен, като техният инфлационен принос варира между 0,6 процентни пункта и 1,4 процентни пункта.

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 11: Динамика на административно определяните енергийни и неенергийни цени (%)

Конкретните темпове на прираст на контролираните енергийни и неенергийни цени показват, че вариациите при ценовите изменения на енергийните стоки и услуги с административно определяни цени са по-силно изразени. Разликата между техния най-висок и най-нисък темп на прираст е около 34,5 процентни пункта. Аналогичното отклонението между максималното и минималното изменение на контролираните неенергийни цени е значително по-ниско и възлиза на 10,6 процентни пункта.

Източник: Евростат и собствени изчисления

Фигура 12: Приноси на административно определяните енергийни и неенергийни цени за инфлацията (пр. п. и %)

Прави впечатление, че несъответствията в темповете на прираст на административно определяните енергийни и неенергийни цени в началото и в края на периода са почти идентични. През януари месец на 2022 г. разликата между двата темпа е около 12,7 процентни пункта, като превес има ценовият ръст на енергийните стоки и услуги с контролирани цени. През октомври месец 2023 г. разминаването възлиза на 11,4 процентни пункта, като в този случай темпът на прираст на административно определяните неенергийни цени е по-висок от този на контролираните енергийни цени. В средата на времевия интервал несъответствията са по-малки, като през декември 2022 г. разликата между двата темпа на прираст е под един процентен пункт.

Поведението на контролираните неенергийни цени в рамките на изследвания времеви интервал се характеризира с ясно изразена възходяща динамика. През 2023 г. доминират двуцифрените темпове на прираст на тези цени, като поскъпването на неенергийните стоки с административно определяни цени е най-силно през юли 2023 г. – с над 11%. През този месец се отчита и най-високият им абсолютен принос за инфлацията, който е на равнище от 1,2 процентни пункта. През месеците април – октомври 2023 г. покачването на контролираните неенергийни цени изпреварва общата инфлация, като определя между 11,4% и 18,9% от отчетения ръст на ХИПЦ.

Заклучение

Въз основа на извършения в разработката емпиричен анализ на динамиката и структурните характеристики на инфлацията в България може да се направи заключението, че сред основните потребителски групи най-силно поскъпване има при храните. Нарастването на цените на храните има доминиращ принос за общата инфлация през интервала октомври 2022 г. – септември 2023 г., докато за времето между януари и септември 2022 г. водещата роля се пада на промишлените стоки, а през октомври 2023 г. – на услугите.

Деагрегирането на ценовата динамика при храните показва, че през по-голямата част от периода поскъпването на преработените храни е по-силно от това на непреработените храни. Като се има предвид и по-високата относителна значимост на преработените храни в потребителската кошница, техният инфлационен принос за отчетената динамика на общото равнище на цените в страната съществено превишава този на непреработените храни.

Сред промишлените стоки по-силно поскъпване се регистрира при енергийните продукти, като през месеците април – септември 2022 г. техните цени нарастват с около и над 30%, а след това се наблюдава тенденция на ограничаване на темпа на прираст, като от април 2023 г. той вече е отрицателен и има задържащо влияние върху инфлацията. Тази динамика на цените на енергийните продукти обяснява намаляващата им роля за ръста на ХИПЦ, като техният инфлационен принос в рамките на изследвания период се отличава с ясно изразена низходяща тенденция. Противоположна е ситуацията при цените на неенергийните стоки, за които е присъщ нарастващ принос за общата инфлация в страната. В края на период поскъпване на неенергийните стоки компенсира поевтиняването на енергийните продукти и сумарният им ефект за темпа на прираст на общото равнище на цените е проинфлационен.

Административно определяните цени са с положителен принос за отчетената инфлация през всички месеци от интервала, като до октомври 2022 г. приносът на контролираните енергийни цени е по-висок от този на контролираните неенергийни цени, а след това административно определяните неенергийни цени са с доминиращ принос за ръста на общия ХИПЦ. През последните месеци на изследвания период покачването на контролираните неенергийни цени изпреварва общата инфлация, а за енергийните стоки и услуги с административно определяни цени е присъщо поевтиняване.

Използвана литература

- Българска народна банка. (2023). Годишен отчет: 2022. (Balgarska narodna banka, 2023, Godishen otchet: 2022).
- Българска народна банка. (2022). Икономически преглед, 1/2022, 2/2022, 3/2022. (Balgarska narodna banka, 2022, Ikonomicheski pregled, 1/2022, 2/2022, 3/2022).
- Българска народна банка. (2023). Икономически преглед, 4/2022, 1/2023, 2/2023, 3/2023. (Balgarska narodna banka, 2023, Ikonomicheski pregled, 4/2022, 1/2023, 2/2023, 3/2023.)
- Българска народна банка. (2022). Отчет: януари – юни 2022. (Balgarska narodna banka, 2022, Otchet: yanuari – yuni 2022.)
- Българска народна банка. (2023). Отчет: януари – юни 2023. (Balgarska narodna banka, 2023, Otchet: yanuari – yuni 2023.)
- Величков, Н. (2023). Инфлационен натиск в България: актуални аспекти, Сб. Икономиката на България и Европейския съюз: иновации и трансформация, Издателство „Св. Григорий Богослов“, с. 384-393. (Velichkov, N., 2023, Inflatsionen natisk v Bulgaria: aktualni aspekti, Sb. Ikonomikata na Bulgaria i Evropeyskia sayuz: inovatsii i transformatsia, Izdatelstvo „Sv. Grigoriy Bogoslov“, s. 384-393).
- Величков, Н., Дамянов, Д. (2024). Динамика на производителността на труда и работните заплати в избрани страни от Югоизточна Европа, Сб. Икономиката на XXI век. Кризи, трансформации, устойчивост, Издателство на Нов български университет, с. 458-471. (Velichkov, N., Damyanov, D., 2024, Dinamika na proizvoditelnostta na truda i rabotnite zaplati v izbrani strani ot Yugoiztochna Evropa, Sb. Ikonomikata na XXI vek. Krizi, transformatsii, ustoychivost, Izdatelstvo na Nov balgarski universitet, s. 458-471).
- Национален статистически институт. (2024). Хармонизиран индекс на потребителските цени (ХИПЦ). Методология (Актуализирана към януари 2024 година), (Natsionalen statisticheski institute, 2024, Harmoniziran indeks na potrebitelskite tseni (HIPTs), aktualiziran kam yanuari 2024 godina), available at: https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/metadata/HICP_methodology_2024-BG.pdf
- Ралева, С. (2013). Инфлация и икономически растеж – теория, методология, емпирика, ИК – УНСС, София. (Raleva, S., 2013, Inflatsia i ikonomicheski rastezh – teoria, metodologia, empirika, IK – UNSS, Sofia).
- Статев, С. (2019). Анализ на макроикономическото и финансово състояние на България през 2014, 2015 и 2016 г., ИК – УНСС, София. (Statev, S., 2019, Analiz na makroikonomiceskoto i finansovo sastoyanie na Bulgaria prez 2014, 2015 i 2016 g., IK – UNSS, Sofia).

- Eurostat. (2018). Harmonised Index of Consumer Prices (HICP), Methodological Manual, Publications Office of the European Union.
- Eurostat. (2024). HICP – item weights, Online data code: prc_hicp_inw, DOI:10.2908/prc_hicp_inw, last update: 18/03/2024, available at: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_inw/default/table?lang=en&category=prc.prc_hicp.prc_hicp__
- Eurostat. (2024). HICP – monthly data (index), Online data code: prc_hicp_midx, DOI: 10.2908/prc_hicp_midx, last update: 17/04/2024, available at: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hicp_midx/default/table?lang=en&category=prc.prc_hicp

DYNAMICS AND STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF INFLATION IN BULGARIA

Assoc. Prof. Nikolay Velichkov, PhD
Department of Economics
University of National and World Economy
e-mail: nn_velichkov@unwe.bg

Abstract

The paper examines the dynamics and structural characteristics of inflation in Bulgaria in 2022 – 2023. Within the framework of the analysis, various structural sections of inflation are made. They refer to the decomposition of the overall harmonised index of consumer prices into individual consumer groups at different levels of disaggregation. Along with the analysis of the price behavior of these groups of goods and services over time, their contributions to the general inflation in the country are also assessed. The obtained empirical results show the presence of certain specificities in the course of the inflationary process and its structural characteristics. These features reflect determining factors of the price dynamics in Bulgaria during the studied time period.

Keywords: inflation, HICP, prices

JEL: E31, E64